

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства
та природокористування
Кафедра суспільних дисциплін

07-03-298М

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до семінарських занять з навчальної дисципліни
«Основи психотерапії»
для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського)
рівня освітньо-професійної програми
спеціальності 053 «Психологія»
денної та заочної форм навчання

Рекомендовано науково -
методичною радою
з якості ННІЕМ
Протокол № 6
від 02.06.2021 р.

Рівне – 2021

Методичні вказівки до семінарських занять з навчальної дисципліни «Основи психотерапії» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня освітньо-професійної програми спеціальності 053 «Психологія» денної та заочної форми навчання [Електронне видання] / Шпак С.Г. – Рівне : НУВГП, 2021. – 43 с.

Укладач: Шпак С. Г., кандидат психологічних наук, доцент.

Відповідальний за випуск: Олексін Ю. П., доктор пед. наук, завідувач кафедри суспільних дисциплін.

Керівник групи забезпечення спеціальності Шпак С. Г.

© С. Г. Шпак, 2021

© НУВГП, 2021

Вступ

Метою вивчення дисципліни «Основи психотерапії» є формування у майбутнього фахівця загальних та професійних компетенцій системи загальної психологічної підготовки. Засвоєння студентами знань про вікові особливості розвитку особистості та способи надання психологічної допомоги на різних вікових етапах. Отримання певного власного досвіду професійної діяльності у відповідності з віковими та індивідуальними особливостями людей. Усвідомлення та відчуття закономірностей функціонування людської психіки і набуття навичок активно взаємодіяти та впливати на психіку іншої особистості, враховуючи її потенційні, вікові та індивідуальні психологічні особливості, прогнозувати її поведінку та вчинки тощо.

Завданнями курсу є:

- розкрити основні закони та закономірності психічного розвитку людини;
- дати знання про теоретично-методологічні закономірності надання психотерапевтичної допомоги;
- з'ясувати зміст та особливості психотерапевтичних напрямків;
- ознайомити студентів з основними методами психотерапевтичної допомоги;
- формувати знань загально-методологічного характеру та практичних навичок і вмінь проведення психотерапевтичної допомоги;
- розвинути навички встановлення контакту, партнерської взаємодії, візуальної психодіагностики, конструктивного підходу у вирішенні проблем соціальної взаємодії.

Вивчення навчальної дисципліни «Основи психотерапії» спрямовано на формування таких компетенцій:

Інтегральна: здатність розв'язувати складні задачі і

проблеми у сфері освіти та соціальної допомоги, що передбачає надання психологічної допомоги на різних вікових етапах методами психотерапевтичного впливу.

Загальні компетентності: здатність до абстрактного та логічного мислення; здатність діяти на основі етичних суджень; здатність до здійснення комунікативної взаємодії; здатність навчатися, навчати та самонавчатися.

Фахові (спеціальні) компетентності спеціальності: здатність до професійної діяльності у відповідності з віковими та індивідуальним особливостями людей, здатність до встановлення контакту, партнерської взаємодії, візуальної психодіагностики, конструктивного підходу у вирішенні проблем соціальної взаємодії, покращення, корекції та розвитку власної комунікативної компетентності.

Очікувані результати навчання: розуміння предмета основи психотерапії, що ґрунтується на визнанні особливостей психічного розвитку людини в процесі діяльності, яка поєднує в собі соціальне і психічне, їхню взаємодію та взаємозв'язок; формування у майбутнього фахівця загальних та професійних компетенцій, системи загальної психологічної підготовки, уміння використовувати психологічні знання при організації психотерапевтичної роботи з людьми різного віку вирішення практичних, професійних і наукових завдань, стійке позитивне настановлення на іншу людину та допомогу їй, орієнтуватися у власному досвіді спілкування, що є необхідною передумовою і складовою розвитку психологічної компетентності у міжособистісних взаєминах.

В результаті освоєння дисципліни студент повинен

знати:

- функції, види, мету і завдання психотерапії;
- основні категорії та методи психотерапії;

- основні школи та напрямки психотерапії;
- теоретичні положення, які виконують методологічну функцію;
- диференціацію основних концептуальних положень різних психотерапевтичних напрямків;
- порушення психічного розвитку особи та шляхи вирішення цих проблем;
- організація психотерапевтичної роботи.

вміти:

- самостійно вивчати та аналізувати психологічну літературу;
- планувати та проводити психологічну роботу з клієнтами;
- володіти навичками проведення психологічного обстеження та практичної обробки його результатів;
- підбирати інтерактивні ігри, різноманітні тренінгові вправи для розв'язання конкретних психологічних проблем;
- застосовувати на практиці методи та прийоми психотерапії.

2. Методичні поради для роботи над дисципліною

Зміст дисципліни реалізується опануванням трьох блоків: теоретичного, практичного та блоку самостійної роботи.

Напрямами самостійної роботи з вивчення курсу є: вивчення окремих тем та питань, підготовка фіксованих виступів, підготовка до семінарських занять.

Для розуміння студентами змісту курсу, системи семінарських занять та самостійного вивчення, форми підсумкового контролю вказівки містять програму

навчальної дисципліни, теми і плани семінарських занять, теми самостійної роботи та вимоги до звіту про її виконання, індивідуальні завдання, питання до модульного контролю, рекомендовану (базову, допоміжну) літературу, інформаційні ресурси.

Для успішної підготовки до семінарського заняття розділ «Плани семінарських занять» містить тему, вид семінарського заняття, методи, які будуть застосовуватись в процесі проведення семінару, мотивацію навчання, мету, актуалізацію опорних знань, план, основні поняття, зміст узагальнення вивченого, завдання для підготовки до семінарського заняття, контрольні запитання до теми та літературу з вказівкою сторінок вивчення відповідної теми.

З метою узагальнення вивченого, успішного виконання вправ, психологічних та контрольних тестів, студентам пропонується опрацювання конспекту лекції, рекомендованої літератури та контрольні запитання.

3. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1

Змістовний модуль 1. Психотерапія як наука

Тема 1. Історичний розвиток психотерапії як галузі психологічної науки

Психотерапія як наука. Психотерапія як система психологічної допомоги. Моделі психотерапії. Історичний шлях методів допомоги особистості. Особливості та передумови виникнення сучасних напрямків психології. Класифікація методів психотерапії. Форми реалізації методів психотерапії. Концептуальних моделей

психотерапії, їх категорії та особливості.

Основні поняття: психотерапія, об'єкт та предмет психотерапії, цілі психотерапії, методи психотерапії., організаційні та емпіричні методи, основні та допоміжні методи, концептуальна модель психотерапії.

Тема 2. Психодинамічний напрям психотерапії

Психодинамічний напрям і психоаналіз З. Фрейда. Суть психодинамічної психотерапії. Стадії психосексуального розвитку. Генеза неврозу. Техніки психоаналізу. Результат психотерапевтичного впливу. Психологічний захист.

Психоаналітична концепція К. Юнга. Фундаментальні сфери: свідоме і несвідоме.

Індивідуальна психологія А.Адлера. Комплекс неповноцінності. Механізми неврозів.

Основні поняття: психоаналіз, конфронтація, прояснення (кларифікація), інтерпретація, пропрацювання, трансфер, невроз, Ід-Его-Супер-Его, психологічний захист, метод вільних асоціацій, свідоме і несвідоме, архетип, персона, Его, тінь, Аніма, Анімус, неповноцінність, компенсація, гіперкомпенсація, аперцепція, індивідуальне і колективне.

Тема 3. Гуманістичний напрям психотерапії

Моделі особистості в гуманістичній психотерапії. Клієнт-центрована психологія К.Роджерса. Логотерапія В. Франкла. Екзистенційний напрямок психотерапії. Шляхи та норми психотерапевтичної роботи.

Основні поняття: емпатія, піклування, конгруентність, свобода волі, воля до сенсу і сенс життя, самотрансценденція, безумовно позитивне прийняття, самосвідомість.

Тема 4. Когнітивний та поведінковий напрями психотерапії

Когнітивний підхід А. Бека. Рационально-емотивна терапія А. Елліса. Реальнісна терапія У. Глассера. Гештальт-терапія Ф. Перлза. Біхевіоризм Дж. Уотсона, Е. Толмена, Ф. Скіннера.

Основні поняття: когнітивна вразливість, когнітивне перекручення, раціональне та ірраціональне; конструктивне і деструктивне. почуття реальності, принцип «Тут і тепер», принцип «Я — Ти», «стимул-реакція».

Модуль 2

Змістовний модуль 2. Особливості психотерапевтичної допомоги

Тема 5. Особистість психотерапевта

Особливості підготовки психотерапевтів. Морально-етичні принципи психотерапії. Етика взаємодії психотерапевта з клієнтом. Роль психотерапевта в психотерапевтичному процесі.

Основні поняття: морально-етичні принципи психотерапії, етичний кодекс психотерапевта, психотерапевтичний процес, вимоги до особистості психотерапевта.

Тема 6. Психотерапевтичний контакт

Вимоги до облаштування психотерапевтичного кабінету. Особливості формування рапорту. Система налагодження психотерапевтичного альянсу. Шляхи та етапи психотерапевтичного процесу. Умови ефективної психотерапії. Рамки психотерапії.

Основні поняття: вимоги до психотерапевтичного кабінету, документація психотерапевта, етап

психотерапевтичного процесу, рамки психотерапії, бесіда, контракт.

Тема 7. Індивідуальна психотерапія

Особливості первинного діагностування клієнта. Індивідуально-орієнтований вибір методів психотерапевтичної допомоги. Умови та фактори ефективної психотерапевтичної допомоги клієнту.

Основні поняття: діагностика, умови ефективної психотерапії, форми та методи психотерапії, емпатія, активне та пасивне слухання.

Тема 8. Групова психотерапія

Принципи організації групової психотерапії. Особливості організації і проведення психологічного тренінгу. Форми ведення групових сеансів. Шляхи формування груп. Переваги та недоліки групової форми роботи.

Основні поняття: тренінг, психотерапевтична група, правила групових сесій, принципи формування груп.

Вивчення курсу передбачає проведення лекційних, семінарських, практичних та лабораторних занять, самостійну роботу студентів, використання різних форм контролю рівня знань студентів (виконання контрольних та творчих робіт, захист рефератів, співбесіда з окремих тем (питань теми), вибір адекватних методик для проведення дослідної роботи з дітьми різного віку, проведення атестації, заліку).

Велика увага приділяється розвитку наукового творчого мислення студентів, чому сприяють завдання для самостійної роботи.

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Д.ф.	З.ф.
1.	Тема 1. Історичний розвиток психотерапії як галузі психологічної науки	2	-
2.	Тема 2. Психодинамічний напрям психотерапії	-	-
3.	Тема 3. Гуманістичний напрям психотерапії	2	2
4.	Тема 4. Когнітивний та поведінковий напрями психотерапії	2	2
5.	Тема 5. Особистість психотерапевта	2	-
6.	Тема 6. Психотерапевтичний контакт	2	2
7.	Тема 7. Індивідуальна психотерапія	2	-
8.	Тема 8. Групова психотерапія	2	-
	Разом	14	6

5. Плани семінарських занять

Семінарське заняття № 1

Тема: *Історичний розвиток психотерапії як галузі психологічної науки*

Вид заняття: семінар-розгорнута бесіда.

Методи: бесіда, діагностика знань, перегляд мультимедійних презентацій, психологічне дослідження, самостійна робота.

Мотивація навчання: особистісне і професійне

самовдосконалення.

Мета: *знати* предмет і завдання, етапи розвитку психотерапії як науки, наукові школи (напрямки) сучасної психотерапії, взаємозв'язки психотерапії з іншими галузями знання, місце психотерапії в системі наукового знання.

вміти здійснювати порівняльний аналіз теорій сучасної психотерапії, обґрунтовувати доцільність використання методів досліджень.

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання (тестовий контроль) до теми «Історичний розвиток психотерапії як галузі психологічної науки».

План

1. Психотерапія як наука, як система психологічної допомоги. Моделі психотерапії.
2. Історичний шлях методів допомоги особистості.
3. Особливості та передумови виникнення сучасних напрямків психології.
4. Класифікація методів психотерапії. Форми реалізації методів психотерапії.
5. Концептуальні моделі психотерапії, їх категорії та особливості.
6. Взаємозв'язки психотерапії з іншими галузями знання, місце психотерапії в системі наукового знання.

Основні поняття: психотерапія, об'єкт та предмет психотерапії, цілі психотерапії, методи психотерапії., організаційні та емпіричні методи, основні та допоміжні методи, концептуальна модель психотерапії.

Узагальнення вивченого: виконання вправ, робота з психологічними тестами

Завдання для підготовки до семінарського заняття:

I. З метою узагальнення вивченого, успішного виконання вправ, психологічних та контрольних тестів, опрацювавши конспект лекції та рекомендовану літературу, знати відповіді на запропоновані запитання.

Контрольні запитання до теми

1. Дайте визначення психотерапію як галузь психологічної науки.
2. Назвіть моделі психотерапії.
3. Опишіть історичний шлях формування методів допомоги особистості.
4. Визначте особливості та передумови виникнення сучасних напрямків психології.
5. Охарактеризуйте класифікацію методів психотерапії.
6. Визначте форми реалізації методів психотерапії.
7. Охарактеризуйте структуру, функції та основні категорії вікової психології.
8. Охарактеризуйте концептуальні моделі психотерапії, їх категорії та особливості.
9. Визначте взаємозв'язки психотерапії з іншими галузями знання, місце психотерапії в системі наукового знання.

II. Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи відповідно до плану семінарського заняття.

Література:

1. Бурлачук Л. Ф., Кочарян О. С., Жидко М. Е. Психотерапия : учебник для вузов / 2-е изд., стер. Санкт Петербург : Питер, 2007. 480 с.
2. Зубалий Н. П., Лёвочкина А. М. Основы психотерапии : учеб. пособие. Киев : МАУП, 2001. 160 с.
3. Кан М. Между психотерапевтом и клиентом: новые взаимоотношения / под общ. ред. В. В. Зеленского,

- М. В. Ромашкевича. Санкт Петербург : Б.С.К., 1997. 143 с. (Современный психоанализ).
4. Карвасарский Б. Д. Психотерапевтическая энциклопедия / под ред. Б. Д. Карвасарского / 3-е изд., перераб. и доп. Санкт Петербург : Питер, 2006. 944 с.
 5. Осипова А. А. Общая психокоррекция : учебное пособие. Москва: СФЕРА, 2002. 510 с.
 6. Основные направления современной психотерапии / научная ред. А. М. Боровикова. Москва : «Когнитивный Центр», 2000. 379 с.

Семінарське заняття № 2

Тема: *Психодинамічний напрям психотерапії*

Вид заняття: семінар–практикум

Методи: бесіда, діагностика знань, перегляд мультимедійних презентацій, психологічне дослідження, самостійна робота

Мотивація навчання особистісне і професійне самовдосконалення

Мета: *знати* суть психодинамічної психотерапії, стадії психосексуального розвитку, генезу неврозу, техніки психоаналізу, результат психотерапевтичного впливу.

вміти використовувати форми і методи психоаналізу та глибинної психотерапії.

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання до теми «Психодинамічний напрям психотерапії».

План

1. Суть психодинамічної психотерапії.
2. Психоаналіз З. Фрейда.
3. Стадії психосексуального розвитку. Генеза неврозу. Техніки психоаналізу.
4. Результат психотерапевтичного впливу. Психологічний захист.

5. Психоаналітична концепція К. Юнга. Фундаментальні сфери: свідоме і несвідоме.
6. Індивідуальна психологія А. Адлера. Комплекс неповноцінності. Механізми неврозів.
7. Суть індивідуального психоаналізу.
8. Суть основних понять характерологічного аналізу К. Хорні.

Основні поняття: психоаналіз, конфронтація, прояснення (кларифікація), інтерпретація, пропрацювання, трансфер, невроз, Ід-Его-Супер-Его, психологічний захист, метод вільних асоціацій, свідоме і несвідоме, архетип, персона, Его, тінь, Аніма, Анімус, неповноцінність, компенсація, гіперкомпенсація, аперцепція, індивідуальне і колективне.

Узагальнення вивченого: виконання вправ, робота з психологічними тестами.

Завдання для підготовки до семінарського заняття:

I. З метою узагальнення вивченого, успішного виконання вправ, психологічних та контрольних тестів, опрацювавши конспект лекції та рекомендовану літературу, знати відповіді на запропоновані запитання.

Контрольні запитання до теми

1. Охарактеризуйте соціокультурний і науковий контекст виникнення психоаналізу.
2. Проаналізуйте методологічні інновації які ввів З. Фрейд.
3. Охарактеризуйте фактори, що визначають генезу неврозу в психоаналізі.
4. Наведіть приклади використання психологічних захистів.

5. Опишіть стадії психосексуального розвитку, а також типи регресивного поведінки, характерні для кожної з цих стадій.
6. Наведіть приклади прояву опору, етапи роботи з опором, самопідготовки в пасихоаналізі.
7. Дайте визначення трансферу та охарактеризуйте послідовність його аналізу.
8. Опишіть основні техніки психоаналізу.
9. Опишіть етапи психотерапевтичного процесу в аналітичній психології.
10. Визначіть суть індивідуального психоаналізу.
11. Охарактеризуйте спосіб виникнення комплексу неповноцінності, механізмів виникнення неврозів.
12. Розкрийте суть основних понять характерологічного аналізу К. Хорні.
13. Назвіть стратегії оптимізації міжособистісних стосунків К. Хорні.

II. Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи відповідно до плану семінарського заняття.

Література:

1. Адлер А. Практика и теория индивидуальной психологии: лекции по введению в психотерапию для врачей, психологов и учителей. Москва : Изд-во Института Психотерапии, 2002. 213 с. (Золотой фонд психотерапии).
2. Адлер А. Практика и теория индивидуальной психологии / пер. с нем. Санкт Петербург : Питер, 2003. 248 с. (Психологияклассика).
3. Романин А.Н. Основы психоанализа. Ростов на Дону : Фенікс, 2003. 316 с.
4. Фрейд А., Фрейд З. Детская сексуальность и психоанализ детских невротозов / сост. и ред. М. М. Решетников. Санкт Петербург : Институт Психоанализа, 1997. 387 с.

5. Фрейд З. Введение в психоанализ: лекции. Санкт Петербург : Питер, 2004. 382 с. (Золотой фонд психотерапии).
6. Фрейд З. Психология бессознательного / 2-е изд. Санкт Петербург : Питер, 2004. 390 с. (Мастера психологии).
7. Фрейд З. Толкования сновидений. Санкт Петербург : Азбукаклассика, 2004. 510 с.
8. Юнг К. Г. Алхимия снов: четыре архетипа / пер. с англ. и послесл. Семиры. Санкт Петербург : Тимошка, 1997. 351 с.
9. Юнг К. Г. Аналитическая психология: ее теория и практика: Тэвистокские лекции: Исследование процесса индивидуации. Москва : Реал-бук; Ваклер, 1998. 295 с. (Актуальная психология).
10. Юнг К. Г. Психологические типы / под общ. ред. В. Зеленского. Санкт Петербург : Азбука, 2001. 733 с.

II. Відповідно до плану семінарського заняття, опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи.

Семінарське заняття № 3

Тема: *Гуманістичний напрям психотерапії*

Вид заняття: семінар-практикум.

Методи: бесіда, діагностика знань, перегляд мультимедійних презентацій, психологічне дослідження, самостійна робота, перегляд науково-популярного фільму.

Мотивація навчання особистісне і професійне самовдосконалення.

Мета: *знати* основні моделі особистості гуманістичного напрямку психотерапії, шляхи та норми психотерапевтичної роботи.

вміти використовувати форми і методи гуманістичній психотерапії.

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання (тестовий контроль) до теми «Гуманістичний напрям психотерапії».

План

1. Моделі особистості в гуманістичній психотерапії.
2. Клієнт-центрована психологія К.Роджерса.
3. Логотерапія В. Франкла.
4. Екзистенційний напрямок психотерапії.
5. Суть гуманістичного психоаналізу Е. Фромма. Механізми втечі Е. Фромма.
6. Шляхи та норми психотерапевтичної роботи.

Основні поняття: емпатія, піклування, конгруентність, свобода волі, воля до сенсу і сенс життя, самотрансценденція, безумовно позитивне прийняття, самосвідомість.

Узагальнення вивченого: виконання вправ, робота з психологічними тестами

Завдання для підготовки до семінарського заняття:

I. З метою узагальнення вивченого, успішного виконання вправ, психологічних та контрольних тестів, опрацювавши конспект лекції та рекомендовану літературу, знати відповіді на запропоновані запитання.

Контрольні запитання до теми

1. Охарактеризуйте основні положення гуманістичного психоаналізу.
2. Визначте моделі особистості в гуманістичній психотерапії.
3. Опишіть основні положення Клієнт-центркованої психології К.Роджерса.
4. Розкрийте суть Логотерапії В. Франкла.

5. Опишіть екзистенційні напрями психотерапії.
6. Визначте суть гуманістичного психоаналізу Е. Фромма та механізми втечі Е. Фромма.
7. Опишіть структуру характеру у гуманістичному психоаналізі.

II. Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи відповідно до плану семінарського заняття.

Література:

1. Бурлачук Л. Ф., Кочарян О. С., Жидко М. Е. Психотерапия : учебник для вузов / 2-е изд., стер. Санкт Петербург : Питер, 2007. 480 с. (Учебник для вузов).
2. Зубалий Н. П., Лёвочкина А.М. Основы психотерапии: учеб. Пособие. Киев: МАУП, 2001. 160 с.
3. Карвасарский Б. Д. Психотерапевтическая энциклопедия / под ред. Б. Д. Карвасарского / 3-е изд., перераб. и доп. Санкт Петербург : Питер, 2006. 944 с.
4. Осипова А. А. Общая психокоррекция : учебное пособие. Москва : СФЕРА, 2002. 510 с.
5. Основные направления современной психотерапии / научная ред. А.М. Боровикова. Москва : «Когнитивный Центр», 2000. 379 с.
6. Роджерс К. Р. Эмпатия. Психология эмоций. Тексты. Москва : МГУ, 1984. 108 с.
7. Фромм Э. Гуманистический психоанализ. Санкт Петербург : Питер, 2002. 544 с.
8. Фромм Э. Душа человека. Москва : АСТ, Транзиткнига, 2004. 576 с.

Семінарське заняття № 4

Тема: *Когнітивний та поведінковий напрями*

психотерапії

Вид заняття: семінар–практикум

Методи: бесіда, діагностика знань, перегляд мультимедійних презентацій, психологічне дослідження, самостійна робота, перегляд науково-популярного фільму.

Мотивація навчання особистісне і професійне самовдосконалення

Мета: *знати* особливості когнітивного та поведінкового напрямку психотерапії.

вміти використовувати форми і методи когнітивного та поведінкового напрямку психотерапії.

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання (тестовий контроль) до теми «Когнітивний та поведінковий напрями психотерапії».

План

1. Особливості когнітивного напрямку психотерапії
2. Когнітивний підхід А. Бека.
3. Раціонально-емотивна терапія А. Елліса.
4. Реальнісна терапія У. Глассера.
5. Гештальт-терапія Ф. Перлза.
6. Особливості поведінкового напрямку психотерапії
7. Біхевіоризм Дж. Уотсона, Е. Толмена, Ф. Скіннера.

Основні поняття: когнітивна вразливість, когнітивне перекручення, раціональне та ірраціональне; конструктивне і деструктивне. почуття реальності, принцип «Тут і тепер», принцип «Я — Ти», «стимул-реакція».

Узагальнення вивченого: виконання вправ, робота з психологічними тестами

Завдання для підготовки до семінарського заняття:

I. З метою узагальнення вивченого, успішного виконання вправ, психологічних та контрольних тестів, опрацювавши

конспект лекції та рекомендовану літературу, знати відповіді на запропоновані запитання.

Контрольні запитання до теми

1. Проаналізуйте загальну характеристику когнітивного напрямку психотерапії
2. Охарактеризуйте особливості когнітивного підходу А. Бека.
3. Визначте особливості Раціонально-емотивної терапії А. Елліса.
4. Проаналізуйте принципи Реальнісної терапії У. Глассера розвиток у немовляти сприйняття.
5. Охарактеризуйте основні моменти Гештальт-терапії Ф. Перлза.
6. Проаналізуйте загальну характеристику поведінкового напрямку психотерапії
7. Назвіть основні положення біхевіоризму (Дж. Уотсона, Е. Толмена, Ф. Скіннера).

II. Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи відповідно до плану семінарського заняття.

Література:

1. Бурлачук Л. Ф., Кочарян О. С., Жидко М. Е. Психотерапия : учебник для вузов / 2-е изд., стер. Санкт Петербург : Питер, 2007. 480 с. (Учебник для вузов).
2. Зубалий Н. П., Лёвочкина А. М. Основы психотерапии : учеб. пособие. Киев : МАУП, 2001. 160 с.
3. Кан М. Между психотерапевтом и клиентом: новые взаимоотношения / под общ. ред. В. В. Зеленского, М. В. Ромашкевича. Санкт Петербург : Б.С.К., 1997. 143 с. (Современный психоанализ).
4. Карвасарский Б. Д. Психотерапевтическая энциклопедия /

- под ред. Б. Д. Карвасарского /3-е изд., перераб. и доп.
Санкт Петербург г: Питер, 2006. 944 с.
- Осипова А. А. Общая психокоррекция : учебное пособие. Москва : СФЕРА, 2002. 510 с.
 - Основные направления современной психотерапии / научная ред. А. М. Боровикова. Москва : «Когнитивный Центр», 2000. 379 с.

Семінарське заняття № 5

Тема: *Особистість психотерапевта*

Вид заняття: семінар – практикум.

Методи: бесіда, діагностика знань, перегляд мультимедійних презентацій, психологічне дослідження, самостійна робота, перегляд науково-популярного фільму.

Мета: *знати* морально-етичні принципи психотерапії та етику взаємодії психотерапевта з клієнтом.

вміти використовувати форми і методи психотерапії в процесі психотерапевтичного контакту.

Мотивація навчання особистісне і професійне самовдосконалення

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання до теми

План

- Особливості підготовки психотерапевтів.
- Морально-етичні принципи психотерапії.
- Етика взаємодії психотерапевта з клієнтом.
- Роль психотерапевта в психотерапевтичному процесі.

Основні поняття: морально-етичні принципи психотерапії, етичний кодекс психотерапевта, психотерапевтичний процес, вимоги до особистості психотерапевта.

Узагальнення вивченого: діагностика знань, виконання вправ, робота з психологічними тестами, тестовий контроль знань.

Завдання для підготовки до семінарського заняття:

I. З метою узагальнення вивченого, успішного виконання вправ, психологічних та контрольних тестів, опрацювавши конспект та рекомендовану літературу, знати відповіді на запропоновані запитання.

Контрольні запитання до теми

1. Проаналізуйте особливості підготовки психотерапевтів.
2. Охарактеризуйте морально-етичні принципи психотерапії.
3. Проаналізуйте розвиток психічних функцій в ранньому віці.
4. Охарактеризуйте розвиток самосвідомості в ранньому віці.
5. Визначте особливості етики взаємодії психотерапевта з клієнтом.
6. Проаналізуйте роль психотерапевта в психотерапевтичному процесі.

II. Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи відповідно до плану семінарського заняття.

Література:

1. Бурлачук Л. Ф., Кочарян О. С., Жидко М. Е. Психотерапія : учебник для вузов / 2-е изд., стер. Санкт Петербург : Питер, 2007. 480 с. (Учебник для вузов).
2. Зубалий Н.П., Лёвочкина А.М. Основы психотерапии :

- учеб. пособие. Киев : МАУП, 2001. 160 с.
3. Кан М. Между психотерапевтом и клиентом: новые взаимоотношения / под общ. ред. В. В. Зеленского, М. В. Ромашкевича. Санкт Петербург : Б.С.К., 1997. 143 с. (Современный психоанализ).
 4. Карвасарский Б. Д. Психотерапевтическая энциклопедия / под ред. Б. Д. Карвасарского /3-е изд., перераб. и доп. Санкт Петербург : Питер, 2006. 944 с.
 5. Осипова А. А. Общая психокоррекция : учебное пособие. Москва : СФЕРА, 2002. 510 с.
 6. Основные направления современной психотерапии / научная ред. А. М. Боровикова. Москва : «Когнитивный Центр», 2000. 379 с.

Семінарське заняття № 6

Тема: Психотерапевтичний контакт

Вид заняття: семінар-практикум.

Методи: бесіда, діагностика знань, перегляд мультимедійних презентацій, психологічне дослідження, самостійна робота, перегляд науково-популярного фільму.

Мотивація навчання особистісне і професійне самовдосконалення.

Мета: *знати* основні вимоги до облаштування психотерапевтичного кабінету, шляхи та етапи психотерапевтичного процесу, умови ефективної психотерапії.

вміти використовувати форми і методи налагодження психотерапевтичного альянсу.

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання (тестовий контроль) до теми «Психотерапевтичний контакт».

План

1. Вимоги до облаштування психотерапевтичного кабінету.
2. Особливості формування рапорту.
3. Система налагодження психотерапевтичного альянсу.
4. Шляхи та етапи психотерапевтичного процесу.
5. Умови ефективної психотерапії. Рамки психотерапії.

Основні поняття: вимоги до психотерапевтичного кабінету, документація психотерапевта, етап психотерапевтичного процесу, рамки психотерапії, бесіда, контракт.

Узагальнення вивченого: виконання вправ, робота з психологічними тестами.

Завдання для підготовки до семінарського заняття:

I. З метою узагальнення вивченого, успішного виконання вправ, психологічних та контрольних тестів, опрацювавши конспект лекції та рекомендовану літературу, знати відповіді на запропоновані запитання.

Контрольні запитання до теми

1. Проаналізуйте загальні вимоги до облаштування психотерапевтичного кабінету.
2. Охарактеризуйте особливості формування рапорту.
3. Проаналізуйте особливості налагодження психотерапевтичного альянсу.
4. Визначте шляхи та етапи психотерапевтичного процесу.
5. Охарактеризуйте умови та рамки ефективної психотерапії.

II. Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи відповідно до плану семінарського заняття.

Література:

1. Бурлачук Л. Ф., Кочарян О. С., Жидко М. Е. Психотерапія : учебник для вузов / 2-е изд., стер. Санкт Петербург : Питер, 2007. 480 с. (Учебник для вузов).
2. Зубалий Н. П., Лёвочкина А. М. Основы психотерапии : учеб.пособие. Киев : МАУП, 2001. 160 с.
3. Кан М. Между психотерапевтом и клиентом: новые взаимоотношения / под общ. ред. В. В. Зеленского, М. В. Ромашкевича. Санкт Петербург : Б.С.К., 1997. 143 с. (Современный психоанализ).
4. Карвасарский Б. Д. Психотерапевтическая энциклопедия / под ред. Б. Д. Карвасарского. 3-е изд., перераб. и доп. Санкт Петербург : Питер, 2006. 944 с.
5. Осипова А. А. Общая психокоррекция : учебное пособие. Москва: СФЕРА, 2002. 510 с.
6. Основные направления современной психотерапии / научная ред. А. М. Боровикова. Москва : «Когнитивный Центр», 2000. 379 с.

Семінарське заняття № 7

Тема: *Індивідуальна психотерапія*

Вид заняття: семінар-практикум.

Методи: бесіда, діагностика знань, перегляд мультимедійних презентацій, психологічне дослідження, самостійна робота, перегляд науково-популярного фільму.

Мотивація навчання особистісне і професійне самовдосконалення

Мета: *знати* особливості первинного діагностування клієнта, умови та фактори ефективної психотерапевтичної

допомоги клієнту.

вміти використовувати індивідуально-орієнтований вибір методів психотерапевтичної допомоги.

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання (тестовий контроль) до теми «Індивідуальна психотерапія».

План

1. Особливості первинного діагностування клієнта.
2. Індивідуально-орієнтований вибір методів психотерапевтичної допомоги.
3. Умови та фактори ефективної психотерапевтичної допомоги клієнту.
4. Види психологічного захисту клієнта.

Основні поняття: діагностика, умови ефективної психотерапії, форми та методи психотерапії, емпатія, активне та пасивне слухання.

Узагальнення вивченого: виконання вправ, робота з психологічними тестами.

Завдання для підготовки до семінарського заняття:

I. З метою узагальнення вивченого, успішного виконання вправ, психологічних та контрольних тестів, опрацювавши конспект лекції та рекомендовану літературу, знати відповіді на запропоновані запитання.

Контрольні запитання до теми

1. Проаналізуйте загальну характеристику індивідуальної психотерапії.
2. Охарактеризуйте особливості первинного діагностування клієнта.
3. Проаналізуйте індивідуально-орієнтований вибір

- методів психотерапевтичної допомоги.
4. Охарактеризуйте умови та фактори ефективної психотерапевтичної допомоги клієнту.
 5. Визначіть види психологічного захисту клієнта.

II. Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи відповідно до плану семінарського заняття.

Література:

1. Бурлачук Л. Ф., Кочарян О. С., Жидко М. Е. Психотерапия: учебник для вузов / 2-е изд., стер. Санкт Петербург : Питер, 2007. 480 с. (Учебник для вузов).
2. Зубалий Н. П., Лёвочкина А. М. Основы психотерапии: учеб. пособие. Киев : МАУП, 2001. 160 с.
3. Кан М. Между психотерапевтом и клиентом: новые взаимоотношения / под общ. ред. В. В. Зеленского, М. В. Ромашкевича. Санкт Петербург : Б.С.К., 1997. 143 с. (Современный психоанализ).
4. Карвасарский Б.Д. Психотерапевтическая энциклопедия / под ред. Б. Д. Карвасарского. 3-е изд., перераб. и доп. Санкт Петербург: Питер, 2006. 944 с.
5. Осипова А.А. Общая психокоррекция : учебное пособие. Москва : СФЕРА, 2002. 510 с.
6. Основные направления современной психотерапии / научная ред. А. М. Боровикова. Москва : «Когнитивный Центр», 2000. 379 с.

Семінарське заняття № 8

Тема: *Групова психотерапія*

Вид заняття: семінар-практикум

Методи: бесіда, діагностика знань, перегляд мультимедійних презентацій, психологічне дослідження, самостійна робота, перегляд науково-популярного фільму.

Мета: *знати* принципи організації групової психотерапії, переваги та недоліки групової форми роботи.

вміти використовувати форми і методи організації і проведення психологічного тренінгу.

Мотивація навчання особистісне і професійне самовдосконалення

Актуалізація опорних знань: контрольні запитання (тестовий контроль) до теми «Групова психотерапія».

План

1. Принципи організації групової психотерапії.
2. Особливості організації і проведення психологічного тренінгу.
3. Форми ведення групових сеансів.
4. Шляхи формування груп.
5. Переваги та недоліки групової форми роботи.

Основні поняття: тренінг, психотерапевтична група, правила групових сесій, принципи формування груп.

Узагальнення вивченого: діагностика знань, виконання вправ, робота з психологічними тестами.

Завдання для підготовки до семінарського заняття:

I. З метою узагальнення вивченого, успішного виконання вправ, психологічних та контрольних тестів, опрацювавши конспект лекції та рекомендовану літературу, знати відповіді на запропоновані запитання.

Контрольні запитання до теми

1. Проаналізуйте загальну характеристику групової психотерапії.
2. Охарактеризуйте принципи організації групової психотерапії.

3. Визначить форми ведення групових сеансів.
4. Проаналізуйте шляхи формування груп.
5. Охарактеризуйте переваги та недоліки групової форми роботи.

II. Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготувати виступи відповідно до плану семінарського заняття.

Література:

1. Бурлачук Л. Ф., Кочарян О. С., Жидко М. Е. Психотерапія : учебник для вузов / 2-е изд., стер. Санкт Петербург : Питер, 2007. 480 с. (Учебник для вузов).
2. Зубалий Н. П., Лёвочкина А. М. Основы психотерапии: учеб. пособие. Киев : МАУП, 2001. 160 с.
3. Кан М. Между психотерапевтом и клиентом: новые взаимоотношения / под общ. ред. В. В. Зеленского, М. В. Ромашкевича. Санкт Петербург : Б.С.К., 1997. 143 с. (Современный психоанализ).
4. Карвасарский Б. Д. Психотерапевтическая энциклопедия / под ред. Б. Д. Карвасарского. 3-е изд., перераб. и доп. Санкт Петербург : Питер, 2006. 944 с.
5. Рудестам К. Групповая психотерапія. Санкт Петербург : Питер Ком, 1998. 384 с. (Мастера психологии).
6. Яценко Т. С. Теорія і практика групової психокорекції: Активне соціально-психологічне навчання : навч. посіб. Київ : Вища школа, 2004. 345 с.

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Д.ф.	З.ф.
1.	Тема 1. Історичний розвиток психотерапії	7	10

	як галузі психологічної науки		
2.	Тема 2. Психодинамічний напрям психотерапії	7	10
3.	Тема 3. Гуманістичний напрям психотерапії	7	10
4.	Тема 4. Когнітивний та поведінковий напрями психотерапії	7	10
5.	Тема 5. Особистість психотерапевта	7	10
6.	Тема 6. Психотерапевтичний контакт	7	10
7.	Тема 7. Індивідуальна психотерапія	9	11
8.	Тема 8. Групова психотерапія	9	11
	Разом	60	82

Оформлення звіту про самостійну роботу

Підсумком самостійної роботи вивчення дисципліни «Основи психотерапії» є складання письмового звіту за темами, вказаними в п. 6.

Захист звіту про самостійну роботу відбувається у терміни, обумовлені студентом і викладачем.

Види самостійної роботи

1. Захист звіту про самостійну роботу
2. Презентація наукового фільму.
3. Презентація першоджерел.
4. Презентація наукової статті.
5. Написання наукової статті для публікації.
6. Підготовка виступу на студентській конференції.

7. Питання до підсумкового контролю з дисципліни «Основи психотерапії»

1. Психотерапія як наука, як система психологічної допомоги.
2. Моделі психотерапії.
3. Історичний шлях методів допомоги особистості.
4. Особливості та передумови виникнення сучасних

- напрямків психології.
5. Класифікація методів психотерапії.
 6. Форми реалізації методів психотерапії.
 7. Концептуальні моделі психотерапії, їх категорії та особливості.
 8. Взаємозв'язки психотерапії з іншими галузями знання
 9. Місце психотерапії в системі наукового знання.
 10. Суть психодинамічної психотерапії.
 11. Психоаналіз З. Фрейда.
 12. Стадії психосексуального розвитку. Генеза неврозу. Техніки психоаналізу.
 13. Результат психотерапевтичного впливу. Психологічний захист.
 14. Психоаналітична концепція К. Юнга. Фундаментальні сфери: свідоме і несвідоме.
 15. Індивідуальна психологія А. Адлера. Комплекс неповноцінності. Механізми неврозів.
 16. Суть індивідуального психоаналізу.
 17. Суть основних понять характерологічного аналізу К. Хорні.
 18. Моделі особистості в гуманістичній психотерапії.
 19. Клієнт-центрована психологія К.Роджерса.
 20. Логотерапія В. Франкла.
 21. Екзистенційний напрямок психотерапії.
 22. Суть гуманістичного психоаналізу Е. Фромма. Механізми втечі Е. Фромма.
 23. Шляхи та норми психотерапевтичної роботи.
 24. Особливості когнітивного напрямку психотерапії
 25. Когнітивний підхід А. Бека.
 26. Раціонально-емотивна терапія А. Елліса.
 27. Реальнісна терапія У. Глассера.
 28. Гештальт-терапія Ф. Перлза.
 29. Особливості поведінкового напрямку психотерапії

30. Біхевіоризм Дж. Уотсона, Е. Толмена, Ф. Скіннера.
31. Особливості підготовки психотерапевтів.
32. Морально-етичні принципи психотерапії.
33. Етика взаємодії психотерапевта з клієнтом.
34. Роль психотерапевта в психотерапевтичному процесі
35. Вимоги до облаштування психотерапевтичного кабінету.
36. Особливості формування рапорту.
37. Система налагодження психотерапевтичного альянсу.
38. Шляхи та етапи психотерапевтичного процесу.
39. Умови ефективної психотерапії. Рамки психотерапії.
40. Особливості первинного діагностування клієнта.
41. Індивідуально-орієнтований вибір методів психотерапевтичної допомоги.
42. Умови та фактори ефективної психотерапевтичної допомоги клієнту.
43. Види психологічного захисту клієнта.
44. Принципи організації групової психотерапії.
45. Особливості організації і проведення психологічного тренінгу.
46. Форми ведення групових сеансів.
47. Шляхи формування груп.
48. Переваги та недоліки групової форми роботи.

Шкала оцінювання навчальних досягнень студентів

Види занять	Бали
1. Поточна складова оцінювання	
1.1. Історичний розвиток психотерапії як галузі психологічної науки	5
1.2. Психодинамічний напрям психотерапії	5

1.3. Гуманістичний напрям психотерапії	5
1.4. Когнітивний та поведінковий напрями психотерапії	5
1.5. Особистість психотерапевта	5
1.6. Психотерапевтичний контакт	5
1.7. Індивідуальна психотерапія	5
1.8. Групова психотерапія	5
1.16. Самостійна робота	20
Всього поточна складова оцінювання:	60
2. Підсумкова складова оцінювання	
2.1. Модульний контроль №1	20
2.2. Модульний контроль №2	20
Всього підсумкова складова оцінювання:	40
Разом:	100

Сума балів за всі форми навчальної діяльності

Сума балів за всі форми навчальної діяльності	Для заліку
90 – 100	зараховано
82 – 89	
74 – 81	
64 – 73	
60 – 63	
35 – 59	не зараховано з можливістю повторного складання
0 – 34	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

7. Рекомендована література

Базова

1. Адлер А. Воспитание детей. Взаимодействие полов / пер. с англ. Ростов на Дону : Феникс, 1998. 414 с. (Выдающиеся мыслители).
2. Адлер А. Очерки по индивидуальной психологии / пер. с нем. Москва : Когито-Центр, 2002. 219 с. (Классики психологии).
3. Адлер А. Практика и теория индивидуальной психологии: лекции по введению в психотерапию для врачей, психологов и учителей. Москва : Изд-во Института Психотерапии, 2002. 213 с. (Золотой фонд психотерапии).
4. Адлер А. Практика и теория индивидуальной психологии / пер. с нем. Санкт Петербург : Питер, 2003. 248 с. (Психология классика).
5. Бурлачук Л. Ф., Кочарян О. С., Жидко М. Е. Психотерапия: учебник для вузов / 2-е изд., стер. Санкт Петербург : Питер, 2007. 480 с. (Учебник для вузов).
6. Зубалий Н. П., Лёвочкина А. М. Основы психотерапии : учеб. пособие. Киев: МАУП, 2001. 160 с.
7. Калинина Н. Ф. Основы психоанализа. Москва : Рефл-бук; Киев: Ваклер, 1997. 165 с.
8. Кан М. Между психотерапевтом и клиентом: новые взаимоотношения / под общ. ред. В. В. Зеленского, М. В. Ромашкевича. Санкт Петербург : Б.С.К., 1997. 143 с. (Современный психоанализ).
9. Карвасарский Б. Д. Психотерапевтическая энциклопедия 3-е изд., перераб. и доп. Санкт Петербург : Питер, 2006. 944 с.
10. Карвасарский Б. Д. Психотерапия: учеб. для студ. мед. вузов. Санкт Петербург : Питер, 2000. 536 с. (Национальная медицинская библиотека).

11. Касафонт Х. Р. Зигмунд Фрейд. Москва : АСТ, 2006. 256 с. (Биография и творчество).
12. Киселева М. В. Арт-терапия в работе с детьми: Руководство для детских психологов, педагогов, врачей и специалистов, работающих с детьми. Санкт Петербург : Речь, 2006. 160 с.
13. Колошина Т. Ю., Трусъ А. А. Арт-терапевтические техники в тренинге: характеристики и использование. Практическое пособие для тренера. Санкт Петербург : Речь, 2010.
14. Копытин А. И. Практикум по арт-терапии. Санкт Петербург : Питер, 2002. 440 с.
15. Малкина-Пых И. Г. Справочник практического психолога. Техники психоанализа и терапии Адлера. Москва : Эксмо, 2004. 352 с.
16. Обухов Я. Л. Символдрама. Введение в основную ступень. Ростов-на-Дону : ООО «Мини Тайл», 2005. 160 с.
17. Обухов Я. Л. Символдрама. Кататимно-имагитивная психотерапия детей и подростков. Москва : Эйдос, 1997. 180 с.
18. Обухов Я. Л. Символдрама и современный психоанализ. Сборник статей. Харьков : Регион-информ, 1999. 186 с.
19. Осипова А. А. Общая психокоррекция : учебное пособие. Москва : СФЕРА, 2002. 510 с.
20. Основные направления современной психотерапии / научная ред. А. М. Боровикова. Москва : «Когнитивный Центр», 2000. 379 с.
21. Лебедева Н., Иванова Е. Путешествие в Гештальт : теория и практика. Санкт Петербург : Речь, 2004.
22. Малкина-Пых И. Г. Техники гештальта и когнитивной терапии. Москва : Экмо, 2004.

23. Перлз Ф. Гештальт-семинары. Москва : Институт общегуманитарных исследований, 1998.
24. Перлз Ф. Внутри и вне помойного ведра. *Практикум по гештальт-терапии*. Санкт Петербург : XXI век, 1995.
25. Перлз Ф. Теория гештальт-терапии. Москва : Институт общегуманитарных исследований, 2001.
26. Перлз Ф. Эго, голод и агрессия. Москва : Смысл, 2000.
27. Перлз Ф., Гудман П., Хефферлин Р. Практикум по гештальт-терапии. Москва : Смысл, 2005.
28. Романин А.Н. Основы психоанализа. Ростов на Дону : Фенікс, 2003. 316 с.
29. Рудестам К. Групповая психотерапия. Санкт Петербург : Питер Ком, 1998. 384 с. (Мастера психологии).
30. Столяренко О. Б. Психологія особистості : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 280 с.
31. Урсано Р., Зонненберг С., Лазар С. Психодинамическая психотерапия. Москва : Рос. психоанал. ассоциация, 1992. 158 с.
32. Фрейд А. Введение в детский психоанализ. Норма и патология детского развития. «Я» и механизмы защиты. Минск : Попури, 2004. 448 с.
33. Фрейд А., Фрейд З. Детская сексуальность и психоанализ детских неврозов / сост. и ред. М. М. Решетников. Санкт Петербург : Институт Психоанализа, 1997. 387 с.
34. Фрейд З. Введение в психоанализ: лекции. Санкт Петербург : Питер, 2004. 382 с. (Золотой фонд психотерапии).
35. Фрейд З. Избранное. Ростов на Дону : Феникс, 1998. 351 с. (Выдающиеся мыслители).
36. Фрейд З. Истерия и страх. Москва : ООО Фирма СТД, 2006. 319 с.
37. Фрейд З. Психоаналитические этюды. Минск : Попури, 2003. 602 с.
38. Фрейд З. Психология бессознательного / 2-е изд. Санкт

- Петербург : Питер, 2004. 390 с. (Мастера психологии).
39. Фрейд З. Толкования сновидений. Санкт Петербург : Азбукакласика, 2004. 510 с.
 40. Фрейд З. Тотем и табу. Психология первобытной культуры и религии. Санкт Петербург : Алтейя, 2000. 223 с.
 41. Фрейд З. Я и Оно. Москва : МПО МЕТТЭМ, 1990. 56 с.
 42. Фрейджер Р. Теории личности и личностный рост. Санкт Петербург : Питер Пресс, 2002. 657 с.
 43. Фромм Э. Анатомия человеческой деструктивности. Москва : АСТ-ЛТД, 1998. 670 с.
 44. Фромм Э. Бегство от свободы / общ. ред. П. С. Гуревича пер. с англ. Г. Ф. Швейника. Москва : Прогресс, 1990. 269 с.
 45. Фромм Э. Гуманистический психоанализ. Санкт Петербург : Питер, 2002. 544 с.
 46. Фромм Э. Душа человека. Москва : АСТ, Транзиткнига, 2004. 576 с.
 47. Фромм Э. Искусство любви. Москва : АСТ-ЛТД, 1998. 670 с.
 48. Фромм Э. Искусство любить : исследование природы любви / пер. Л. А. Чернышовой. Москва: Педагогика, 1990. 160 с.
 49. Фромм Э. Мужчина и женщина. Москва : АСТ-ЛТД, 1998. 518 с. (Классика зарубежной психологии).
 50. Фромм Э. Психоанализ и этика. Москва : АСТ-ЛТД, 1998. 566 с. (Классика зарубежной психологии).
 51. Фромм Э. Человек для себя: исследование психологических проблем этики. Москва: Коллегиум, 1992. 253 с.
 52. Хорни К., Фромм Э. Избранные труды: психоанализ и культура. Москва : Юристь, 1995. 624 с.

53. Хорни К. Ваши внутренние конфликты / пер. с англ. Москва : Эксмо, 2003. 320 с. (Психологическая коллекция).
54. Хорни К. Женская психология. Санкт Петербург : Восточно Европейский институт психоанализа и БСК, 1993. 224 с.
55. Хорни К. Невроз и личностный рост. Борьба за самоосуществление / пер. с англ. Е. И. Замфир. Санкт Петербург : Восточно-Европейский институт психоанализа и БСК, 1997. 315 с.
56. Хорни К. Невротическая личность нашего времени. Самоанализ / пер. с англ. В. Старовойтов. Москва : Айрис-Пресс, 2004. 464 с.
57. Хорни К. Психология женщины / пер. с англ. Москва : Эксмо, 2003. 349 с. (Психологическая коллекция).
58. Хьелл Л., Зиглер Д. Теория личности: основные положения, исследования и применение. Санкт Петербург : Питер, 1997. 608 с.
59. Юнг К. Г. Алхимия снов: четыре архетипа / пер. с англ. и послесл. Семиры. Санкт Петербург : Тимошка, 1997. 351 с.
60. Юнг К. Г. Аналитическая психология: ее теория и практика: Тэвистокские лекции: Исследование процесса индивидуации. Москва : Реал-бук; Ваклер, 1998. 295 с. (Актуальная психология).
61. Юнг К.Г. Душа и миф: шесть архетипов / пер. с англ. Киев : Государственная библиотека Украины для юношества, 1996. 384 с.
62. Юнг К. Г. Критика психоанализа. под общей ред. В. Зеленского / пер. с нем. и англ. Санкт Петербург: Академический проект, 2000. 304 с.
63. Юнг К.Г., Нойманн Э. Психоанализ и искусство / пер. с англ. Москва : Рефл-бук, Ваклер, 1998. 304 с.

64. Юнг К.Г. Психологические типы / под общ. ред. В. Зеленского. Санкт Петербург : Азбука, 2001. 733 с.
65. Юнг К.Г. Психология и алхимия. пер. с англ. С. Удовик. Москва : АСТ, 2008. 608 с.
66. Юнг К. Г. Символы трансформации. Анализ введения к одному случаю шизофрении / пер. и сост. В. Зеленский. Москва : Пента График, 2000. 496 с.
67. Яценко Т.С. Теорія і практика групової психокорекції: Активне соціально-психологічне навчання : навч. посіб. Київ : Вища школа, 2004. 345 с.

Допоміжна

1. Атемасова О. А. Агресивна дитина: як їй допомогти / упоряд. О. А. Атемасова. Харків: Вид-во «Ранок», 2010. 176 с.
2. Барке У., Нор К. Кататимно-имагинативная психотерапия : учебное пособие по работе с имагинациями в психодинамической психотерапии. Москва : Когито-Центр, 2019. 397 с. (Современная психотерапия).
3. Боев И.В., Обухов Я.Л. Символдрама: коррекция личностных и поведенческих нарушений. Ставрополь : Высшая школа, 2009. 167 с.
4. Болотова А. К., Макарова И. В. Прикладная психология: учеб. для вузов. Москва : Аспект Пресс, 2001. 456 с.
5. Булюбаш И. Д. Основы супервизии в гештальт-терапии. Москва : Институт психотерапии, 2003. 231 с.
6. Булюбаш И. Д. Руководство по гештальт-терапии. Москва : Институт психотерапии, 2004. 187 с.
7. Васильев Н. Н. Тренинг преодоления конфликтов. Санкт Петербург : Речь, 2007. 174 с.
8. Васьковская С. В., Горностай П. П. Психологическое консультирование: Ситуационные задачи. Київ : Вища шк., 1996. 134 с.
9. Вачков И. В. Групповые методы в работе школьного психолога : учебно-методическое пособие. 2-е изд., доп. Москва : Ось-89, 2006. 224 с. (Практическая психология).

10. Вачков И. В. Основы технологии группового тренинга. Психотехники : учебное пособие. 2-е изд. / перераб. и доп. Москва : Издательство «Ось-98», 2000. 224 с.
11. Дятленко Н. Самоповага дітей. Київ : Шк. світ, 2007. 120 с.
12. Зейг Дж. К. Эволюция психотерапии: сборник статей. Осень патриархов: психоаналитически ориентированная и когнитивно-бихевиоральная терапия / под ред. Дж. К. Зейга. Москва : Класс, 1998. Т. 2. 416 с. (Библиотека психологии и психотерапии).
13. Карасьова К. В. Світ дитячої гри. Київ : Шк. світ, 2010. 128 с.
14. Кемплер У. Основы семейной гештальт-терапии. Минск : Издательство Пиражкова, 2001.
15. Кочерга О. Психофізіологія раннього дитинства. Київ : Вид. дім «Шкіл. світ» : Вид. Л. Галіцина, 2006. 120 с.
16. Кочюнас Р. Психологическое консультирование и групповая психотерапия: 5-е изд. Москва : Академический Проект: Гаудеамус, 2005. 464 с. (Серия «Gaudeamus»).
17. Кравцова М. М., Шевнина О. В. Курс выживания для школьного психолога. Москва : Генезис, 2006. 192 с.
18. Кулагина И. Ю. Возрастная психология (Развитие ребенка от рождения до 17 лет). Москва : 1997. 123 с.
19. Масколье Г. Гештальт-терапия: вчера, сегодня, завтра. Быть собой. Москва : Боргес, 2010.
20. Новодержкин Б. А., Романенко О. К. Гештальт-терапия. М. : Фолиум, 1997.
21. Осборн Р. Знакомьтесь: Фрейд. Киев : София, 1997. 176 с.
22. Папуш М. Психотехника экзистенциального выбора. Москва : Институт общегуманитарных исследований, 2001. 128 с.
23. Прутченков А. С. Социально-психологический тренинг в школе / 2-е изд., дополн. и перераб. Москва : Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2001. 640 с.
24. Роджерс К. Р. Эмпатия. Психология эмоций. Тексты. Москва : МГУ, 1984. 108 с.
25. Рудестам К. Групповая психотерапия. Санкт Петербург : Питер Ком, 1998. 384 с. (Мастера психологии).
26. Уиллер Г. Гештальт-терапия постмодерна. За пределами индивидуализма. Москва : Смысл, 2005.

27. Фопель К. Психологические группы: Рабочие материалы для ведущего : практическое пособие / пер. с нем. 6-е изд. Москва : Генезис, 2008. 256 с.
28. Шоттенлоэр Г. Рисунок и образ в гештальт-терапии. Минск : Издательство Пиражкова, 2001.
29. Ansbacher H. L. The individual psychology of Alfred Adler. / H. Ansbacher, R. Ansbacher. New York, 1964.
30. Fromm E. The Sane Society. New York : Holt, Rinehart and Winston, 2010. 384 p.
31. Fromm E. The forgotten language. Gainesville : Grove Press, 1951. 263 p.
32. Fromm E. The dogma of Christ and other essays. New York : Holt, Rinehart and Winston, 1963. 212 p.
33. Fromm E. For the Love of Life. New York : Free Press, 1986. 152 p. 19. Fromm E. The art of listening. New York : Continuum, 1994. 204 p.
34. Marmor J. Modern psychoanalysis: New directions & Perspectives. New York : Basic Books, 1995. 732 p.
35. Paolino T. J. Psychoanalytic psychotherapy theory, technique, therapeutic relationship and treatability. New York : Brunner/Mazel, 1981.
36. Jung C. G. Letters. Princeton, NJ: Princeton University Press, 1973.
37. Zabriskie C. A psychological analysis of biblical interpretation pertaining to women. *Journal of Psychology and Theology*. 1976. 4. P. 304–312.
38. Glad B. Jimmy Carter. New York : Norton, 1980.
39. Quinn S. A mind of her own: The life of Karen Horney. New York : Summit Books, 1987.
40. Rubins J. Discussion of Barry G. Wood: The religion of psychoanalysis. *The American Journal of Psychoanalysis*. 1980. № 40. P. 23–26.
41. Thompson L. Robert Frost: The early years 1874-1915. New York: Holt, Rinehart & Winston, 1966.
42. Tigner J. An analysis of Spinoza's pride and self-abasement. *The American Journal of Psychoanalysis*. 1985. № 45. P. 208–220.
43. Tucker R. Stalin as revolutionary, 1897-1929: A study in history and personality. New York : Norton, 1973.

44. Tucker R. A Stalin biographer's memoir. *Introspection in biography: The biographer's quest for self-awareness; in S. H. Baron & C. Pletsch*. Hillsdale, NJ: Analytic Press, 1985. P. 249–271.
45. Westcott M. The feminist legacy of Karen Horney. New Haven, CT: Yale University Press, 1986.

9. Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека ім. В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
2. Обласна наукова бібліотека (м. Рівне, майдан Короленка,6). URL: <http://www.libr.rv.ua/>
3. Рівненська централізована бібліотечна система (м. Рівне, вул. Київська,44). URL: <http://www.cbc.rv.ua/>
4. Наукова бібліотека НУВГП (м. Рівне, вул. Олекси Новака, 75). URL: <http://nuwm.edu.ua/naukova-biblioteka> (інформаційні ресурси у цифровому репозиторії)
5. Психологічний сайт. URL: http://www.syntone-spb.ru/library/books/content/1068.html?current_book_page=all
6. Музична терапія: як музика впливає на здоров'я. URL: <https://konkurent.ua/publication/30415/muzichna-terapiya-yak-muzika-vplivaye-na-zdorovya/>
7. Щедролосоєва К. О. Музикотерапія та її лікувально-педагогічні можливості. URL: <http://www.kspu.edu/FileDownload.ashx/%D0%A9%D0%B5%D0%B4%D1%80%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D1%81%D1%94%D0%B2%D0%B0%20%D0%9A.%D0%9E.doc?id=8bf2bf6c-2fb4-4923-bb68-8e6e7cfaa723>
8. Савенко А. А. Функциональная музыка как средство эффективизации трудовой деятельности. *Гуманитарные научные исследования*. 2015. № 1. Ч. 2. URL: <http://human.snauka.ru/2015/01/9228>
9. Сорока Н.В. Функциональная музыка как компонент медиасферы. Сайт СибАК. URL: <http://sibac.info/index.php/2009-07-01-10-21-16/1196-2012-02-10-08-59-26>.